

Είναι οι θεσμοί, βλάκα www.taxydromos.gr/Epistoles/279485-einai-oi-8esmoi-blaka.html

20 Νοε 2017 - Του Νίκου Κυριαζή

Η νέα θεσμική θεωρία, με εκπροσώπους όπως οι βραβευμένοι με Νόμπελ Χάγιεκ, Μπιουκάναν, Νορθ, Άκερλοφ, Ασήμογλου, Ρόμπινσον κλπ. αλλά και επιστημονικές συνεισφορές από καθηγητές του τμήματος μας όπως οι Μ. Ζουμπουλάκης, Χ. Κόλλιας, Θ. Μεταξάς, Π. Αρβανιτίδης και ο Δρ. Εμμ. Οικονόμου, θέτει ένα βασικό ερώτημα: Γιατί δυνητικά πλούσιες χώρες μένουν φτωχές και υποανάπτυκτες, ενώ φτωχές σε πρώτες ύλες κλπ. χώρες γίνονται πλούσιες;

Τα παραδείγματα είναι πολλά. Στην Αφρική, πχ. η Μποτσουάνα, μία χώρα κατά 70% έρημος (Καλαχάρι), χωρίς φυσικούς πόρους κλπ. αλλά με καλό θεσμικό περιβάλλον και υποδειγματική για αφρικανική χώρα δημοκρατία, που λειτουργεί ανελλιπώς από την ανεξαρτησία της το 1960, είναι περίπου δέκα φορές πλουσιότερη σε ΑΕΠ κατά κεφαλή από την Ζιμπάμπουε (πρώην Ροδεσία) που διαθέτει υπέδαφος πλούσιο σε πρώτες ύλες (διαμάντια, χρυσό, μεταλλεύματα) και εδάφη κατάλληλα για γεωργία και κτηνοτροφία, που όμως από την ανεξαρτησία της το 1980 παραμένει δικτατορία ενός ισόβιου δικτάτορα, του Ρόμπερτ Μονγκάμπε (τόρα πάνω από 90 ετών) με ένα εξαιρετικά διεφθαρμένο καθεστώς.

Στην ΕΕ τα αντίστοιχα παραδείγματα είναι η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο από την μία και η Ελλάδα από την άλλη. Τόσο η Ιρλανδία, όσο και το Λουξεμβούργο, είναι χώρες χωρίς ιδιαίτερο φυσικό πλούτο (πρώτες ύλες, κλίμα, πολιτιστικά μνημεία κλπ). Η δε Ιρλανδία, όταν μπήκε το 1973 στην ΕΕ, είχε περίπου ίδιο ΑΕΠ κατά κεφαλή με την Ελλάδα. Ωστόσο και οι δύο χώρες δημιούργησαν ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό θεσμικό περιβάλλον που οδήγησε στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, το Λουξεμβούργο με εξειδίκευση τον χρηματοοικονομικό τομέα. Αποτέλεσμα είναι, το Λουξεμβούργο να είναι η πλουσιότερη χώρα της ΕΕ σε ΑΕΠ κατά κεφαλή (περίπου διπλό από τον μέσο όρο) και η Ιρλανδία η δεύτερη (περίπου 25% πάνω από τον μέσο όρο). Η Ιρλανδία μπήκε και εκείνη σε μνημόνια, λόγω της έκθεσης των τραπεζών της στα Αμερικανικά τοξικά προϊόντα, όμως βγήκε ήδη από

2014 από το μνημόνιο και ξαναβρήκε τους γρήγορους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης που είχε και πριν.

Η Ελλάδα αντίθετα, πλούσια σε φυσικούς πόρους (βωξίτες, σπάνιες γαίες, χρυσός κλπ, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, άνεμος, ήλιος κλπ. φυσικό περιβάλλον και πολιτισμός) για μεγάλες χρονικές περιόδους (και πριν το 2009) είχε σχετικά αργούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, και είναι η μοναδική χώρα, που ενώ μπήκε πρώτη σε μνημόνιο, παραμένει ακόμα, και ταυτόχρονα βρίσκεται σε μακροχρόνια ύφεση 8 ετών.

Η εξήγηση με βάση τη θεσμική θεωρία είναι πως η Ελλάδα απέτυχε να δημιουργήσει το σωστό θεσμικό πλαίσιο για ανάπτυξη, και, ακόμα χειρότερα, αποκτά όλο και πιο έντονα χαρακτηριστικά αποτυχημένου κράτους (*failed state*). Μόνιμα τέτοια χαρακτηριστικά, που εντάθηκαν στην κρίση, είναι η κατάσταση της υγείας, τα προβλήματα της παιδείας, η πολύ αργή απόδοση της δικαιοσύνης που οδηγεί μερικές φορές σε αρνησιδικία (με καταδίκες από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου) και πάνω από όλα, η άθλια και τριτοκοσμική δημόσια διοίκηση που ταλαιπωρεί αντί να διευκολύνει τους πολίτες, είναι πάντα ανίκανη και απροετοίμαστη να αντιμετωπίσει φυσικές καταστροφές όπως φάνηκε φέτος με τις φωτιές και την κηλίδα του Σαρωνικού, αλλά και εχθρική στις επενδύσεις.

Η Ελλάδα είναι μάλλον η μοναδική χώρα στην ΕΕ που η δημόσια διοίκησή της, με την ευρεία έννοια, μαζί με ένα τμήμα του πολιτικού φάσματος, διώχνει αντί να προσελκύει επενδύσεις, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα το Ελληνικό, μία επένδυση 8 δις (ή 5% του ΑΕΠ, ή 3 φορές τις ετήσιες εισπράξεις του ΕΝΦΙΑ) που ενώ έχει εγκριθεί εδώ και δύο χρόνια από την Βουλή, δεν προχωρά γιατί εκ των υστέρων θέτουν εμπόδια ο δασάρχης Πειραιά (που ξύπνησε από βαθύ ύπνο) και το Αρχαιολογικό Συμβούλιο (που ανακάλυψε, άγνωστο πως, πως κάτω από το τσιμέντο του παλιού αεροδρομίου κρύβεται αρχαιολογικός πλούτος ανάλογος της χαμένης Ατλαντίδας).

Αν δε η Ελλάδα ήταν μία κανονική δημοκρατία, ο δασάρχης και τα μέλη του Αρχαιολογικού Συμβουλίου θα ήταν τώρα υπόδικοι για την ζημιά ύψους 1% του ΑΕΠ, απώλεια ανάπτυξης κάθε έτος, που προκαλούν στην οικονομία. Το Ελληνικό αποτελεί ένα απίθανο πλέγμα ασυδοσίας, ασυνεννοησίας και ασυναρτησίας των κρατικών υπηρεσιών, δείχνοντας το προβληματικό θεσμικό πλαίσιο της χώρας. Και αν το δει κανείς γενικότερα θέτει και ένα μείζον θέμα δημοκρατίας: πως μπορεί ένας υπάλληλος, ο δασάρχης και τα μέλη ενός συμβουλίου να μπλοκάρει μian επένδυση

που έχει εγκριθεί από τη βουλή; Μπορούν κάποιοι γραφειοκράτες να υποκαθιστούν την βούληση των πολιτών, έστω και έμμεσα, όπως εκφράζεται από την βουλή; Αν είναι έτσι, να καταργήσουμε την βουλή και ας δώσουμε όλες τις εξουσίες σε κάποιους ανεξέλεγκτους γραφειοκράτες!

Εδώ βέβαια έχει ευθύνη η ίδια η κυβέρνηση, όπως οι υπουργοί Τσακαλώτος και Σταθάκης, που νίπτουν τας χείρας τους αντί να λύσουν το πρόβλημα, αλλά και ο ίδιος ο πρωθυπουργός, που στα λόγια ανακάλυψε την επιχειρηματικότητα στην ΔΕΘ, αλλά έργα δεν έχει κάνει για να αποδείξει ότι έχει μεταβάλλει την εχθρική στάση του ΣΥΡΙΖΑ και του ίδιου προς την επιχειρηματικότητα που είχε και προεκλογικά και μέχρι πρόσφατα. Θα μπορούσε πχ. να περάσει ένα ειδικό νόμο, όπως είχε γίνει για την προετοιμασία των Ολυμπιακών.

Αλλά για μια πιο βασική και μόνιμη θεσμική αλλαγή στο θέμα των επενδύσεων θα μπορούσαμε να περιλάβουμε στην αναθεώρηση του Συντάγματος ένα άρθρο ανάλογο με το 61 του Γαλλικού Συντάγματος. Το άρθρο δίνει την δυνατότητα στο Συνταγματικό Δικαστήριο (που θα μπορούσε να έχει το δικό μας ανάλογο, αν θεσμοθετηθεί, ή εναλλακτικά το ΣτΕ) προέγκρισης πράξεων εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας χωρίς δυνατότητα έννομης προσβολής τους. Επενδύσεις λοιπόν που έχουν εγκριθεί από την κυβέρνηση, εφόσον έχουν προεγκριθεί από το Ανώτατο Δικαστήριο, δεν θα μπορούν να προσβληθούν-καθυστερήσουν από υπηρεσίες κλπ.

Για να έχει μόνιμη ισχυρή ανάπτυξη η Ελλάδα χρειάζεται επενδύσεις για να καλύψει το εγχώριο επενδυτικό κενό, που ορισμένοι εκτιμούν σε ως 100 δις¹. Αλλά αυτό το μέγεθος επενδύσεων δεν θα προσελκυσθεί χωρίς τους σωστούς θεσμούς και την αναγκαία θεσμική μεταρρύθμιση. Εξ ου και ο τίτλος του άρθρου, παράφραση του επιτυχημένου προεκλογικού συνθήματος του προέδρου Κλίντον «Είναι η οικονομία, βλάκα!» (It's the economy, stupid!).

Νίκος Κυριαζής

Καθηγητής Οικονομικών

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

¹ Η Price Waterhouse Cooper εκτιμά τις ανάγκες σε 270 δις (ή 150% του ΑΕΠ) για την πενταετία 2018-2022.

